

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

YAPAY ZEKÂYA AB'DEN GERÇEKLİK İMZASI

Prof. Dr. Nurhan Yel

İKÜ Yeni Medya ve İletişim Bölümü

Bir siyasetçinin hiç söylemediği sözleri söylediğini gösteren video, ünlü bir sanatçının görüntüsüyle hazırlanan sahte reklam, gerçekte yaşanmamış bir çatışmanın yürek hoplatan görüntüleri...

Üretken yapay zekâ ile hazırlanmış bu türde yanıltıcı içerikler, hepimizin karşısına bir şekilde çıkmıştır. Çok değil sadece son birkaç yıl içerisinde, yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmeler bu tür hazırlanması uzmanlık gerektiren içerikleri herkes tarafından üretilebilecek kadar kolay hâle getirdi. Sayıları ve inandırıcılık düzeyi her geçen gün inanılmaz şekilde artan bu yapıdaki içerikler, gerçeklik algımızı altüst ederken bizleri çoğu zaman

Avrupa Birliği, yapay zekâyla üretilen metin, görüntü, ses ve videoların açık biçimde etiketlenmesini zorunlu kılan yeni düzenlemeyi yürürlüğe koydu. Amaç, deepfake içeriklerin yol açtığı bilgi kirliliğiyle mücadele etmek ve dijital dünyada güveni yeniden tesis etmek.

man "Acaba gördüğüm şey gerçek mi?" sorusu ile baş başa bırakıyor.

Bu duruma ve insanların gördükleri şeyin gerçek olup olmadığını anlamalarına çözüm olmayı hedefleyen "Yapay Zekâ Tarafından Üretilen İçeriğin Şeffaflığına İlişkin Uygulama Kodu", 2 Ağustos 2026 tarihinden itibaren hayata geçti. Kod, Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası'nın 50. maddesinde yer alan şeffaflık kurallarının nasıl uygulanacağını ve içeriklerin nasıl etiketleneceğini gösteren bir rehber niteliği taşıyor. Söz konusu yasa, 2024'te hukuken yürürlüğe girmişti ancak şirketlere uyum sağlama için bir geçiş süresi tanınmıştı.

Yasada yer alan şeffaflık kuralları şu şekilde sıralanabilir: İnsanlarla doğrudan iletişim kuran yapay zekâ sistemlerinin kendilerini yapay zekâ olarak tanıtmaları; yapay zekâ tarafından üretilen veya değiştirilen metin, ses, görüntü ve videoların makine tarafından okunabilir biçimde işaretlenmesi; duygu tanıma ve biyometrik sınıflandırma sistemlerinin kullanıldığının açıklanması; "deepfake" içeriklerin ve kamu yararına ilişkin yapay zekâ üretimi metinlerin açıkça etiketlenmesi; şeffaflık bildirimlerinin açık, ayırt edilebilir, erişilebilir ve ilk karşılaşma anında sunulması*.

YZ İçeriklerine Açık ve Görünür Etiketleme Yapma Zorunluluğu

Artık, üretken yapay zekâ sistemlerini geliştiren ve bu sistemleri profesyonel amaçlarla kullanan şirketler bu kurallara uymakla yükümlüler. Ancak, Kod'ta yer alan teknikleri ya da ikonları kullanmak zorunda değiller. Eş değerlerini kullanarak da yükümlülüklerini yerine getirebilirler.

AB'nin dijital içerik üretiminde yapay zekâ

kullanımına şeffaflık kazandırma hedefi, bilgi ekosistemin bütünlüğünü korunması açısından önemli bir adım. Üretken yapay zekâ araçlarının sahteciliğin maliyetini düşürüp sahte içeriklerin üretim hızını ve ölçeğini olağanüstü artırmış olması, haber ve bilgi ortamı için ciddi riskler oluşturuyor. Kamu yararının söz konusu olduğu seçimlerden sağlık ve eğitime, savaş haberlerinden finansal dolandırıcılığa kadar birçok alanda aldatma ve manipülasyon riskini büyütüyor.

Yapay zekâ sistemlerini geliştiren şirketlerin ürettikleri içeriğe, içeriğin niteliğine dair ve makineler tarafından okunabilen teknik işaretler eklemesi ile sosyal medya platformlarının, doğrulama kuruluşlarının ve araştırmacıların bir içeriğin kaynağını daha kolay belirleyebilmesi bekleniyor. Sıradan kullanıcılar ise önlerine gelen içerikte yapay zekânın kullanıldığını, içeriğinin bütünüyle yapay zekâ ile üretildiğini ya da yapay zekâ ile kısmen değiştirildiğini görebilme olanağına kavuşacak.

Bununla birlikte, yasal düzenleme yapay zekânın her kullanımını etiketleme zorunluluğu doğurmuyor. Kamu yararını ilgilendiren bir konuda yayımlanmak üzere yapay zekâyla üretilen metin, insan incelemesinden veya editöryal kontrolden geçmişse ve gerçek ya da tüzel bir kişi yayın için editöryal sorumluluk üstleniyorsa ayrıca etiketlenmesi gerekemeyebiliyor. Sanatsal, kurmaca ve miza-

hi eserlerde ise yapay zekâ kullanımı olması hâlinde açıklanması gerekli kınıyor. Ancak açıklamanın, eserin gösterimini veya izlenmesinden alınan hazzı bozmayacak bir biçimde yapılması gözetiliyor**.

Düzenleme Türkiye İçin Ne Anlama Geliyor?

Yasa, sadece Avrupa'da kurulmuş şirketler için bağlayıcı değil. Bir yapay zekâ sisteminin çıktısı AB içinde kullanılıyorsa üçüncü ülkelerdeki sağlayıcı ve profesyonel kullanıcıları da kapsayabiliyor.

Bu doğrultuda Türkiye, AB üyesi olmadığı için her ne kadar düzenlemenin alanına doğrudan girmiyor olsa da AB pazarına yapay zekâ hizmeti sunan veya ürettiği içerikleri Avrupa Birliği'nde kullandıran Türk şirketleri kapsama girebilir. Ayrıca Facebook, Instagram, YouTube, TikTok ve X gibi büyük platformların Avrupa için geliştireceği etiketleme sistemleri zamanla tüm dijital dünyada "gerçeklik belgesi" anlayışının yerleşmesi açısından da önem taşıyor.

* European Commission, "Article 50: Transparency Obligations for Providers and Deployers of Certain AI Systems," AI Act Service Desk, erişim tarihi 23 Temmuz 2026, <https://ai-act-service-desk.ec.europa.eu/en/ai-act/article-50>

** European Commission, "Code of Practice on Transparency of AI-Generated Content," Shaping Europe's Digital Future, erişim tarihi 23 Temmuz 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-ai-generated-content>

Temel simge	Yapay zekâ, derin sahte içerik (resim, ses, video) veya yayınlanmış metin oluşturulmasında veya özel metin etiketi veya etkileşimli ikinci katman uygulandığında	"Voices Created with" metin etiketi ve ardından temel simge olan derin sahte video
Tamamen yapay zekâ tarafından üretilen	Tüm derin sahte içerik (görsel, ses, video) veya metin tamamen yapay zekâ tarafından oluşturulduğunda, insan tarafından yaratılan unsurlar veya insan editöryal kontrolü olmadan (yönlendirme dışında)	Politikacılar veya kurgusal olaylarla tamamen yapay zekâ tarafından oluşturulmuş derin sahte videolar Tamamen yapay zekâ tarafından bestelenmiş müzik veya sanat* Yapay Zekâ tarafından üretilen haber özetleri
Kısmen yapay zekâ ile modifiye edilmiş	Önceden var olan insan yapımı içerikler kısmen değiştirilmiş ve yapay zekâ tarafından kamu ilgisini konularında derin sahte veya metne dönüştürülmüştü	Gerçek bir fotoğraftaki yüz, yapay zekâ kullanarak bir politikacının yüzüyle değiştirilir Boş bir dairenin otantik fotoğrafları yapay zekâ kullanılarak hazırlanmıştır

T.C.
İSTANBUL
KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ

ÜNİVERSİTE KÜLTÜR'DÜR